

Şükran Başgöl¹

DOI: 10.17942/sted.884718

Geliş/Received : 22.02.2021
Kabul/ Accepted : 10.03.2022

Öz

Amaç: Araştırma üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerin doğumda eş desteğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı türde olup, evrenini Karadeniz Bölgesi'nde bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde eğitim gören erkek öğrenciler oluşturmuştur. Veriler; Temmuz-Eylül 2020 tarihlerinde, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan soru formu kullanılarak toplanmıştır, ancak Covid-19 pandemisi ve uzaktan eğitim sürecinden dolayı belirlenen tarihlerde öğrencilerin e-maillerine gönderilerek online olarak kaydedilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.87 ± 1.55 yıldır. Çalışmaya katılan Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %29.7'si spor bilimleri, %24.1'i hemşirelik, %13.9'u beslenme ve diyetetik, %11.6'sı çocuk gelişimi ile geriye kalan %20.7'si odyoloji, sağlık yönetimi, sosyal hizmet, fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümlerinde eğitim görmektedir. Erkek öğrencilerin %92.1' doğumda eşini cesaretlendirmek, %88.4'i bebeğiyle ten teması kurmak, %90.7'si bebeğinin ilk ağlamasını duymak isterken, benzer oran eşi ile beraber doğuma hazırlık kursuna katılım isteğinde görülememiştir (%67.9). Erkek öğrencilerin de doğuma ilişkin korku (%30) ve paniklerinin (%31) olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Üniversitelerde doğuma hazırlık/gebe bilgilendirme eğitimlerine ilişkin seminerler/söyleşiler düzenlenmesi, profesyonel öğretici eğitim video seçeneklerinin sunulması, kitapçık, broşür verilmesi, uygun olan seçmeli derslerine konu olarak alınması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Doğum, Eş desteği, Erkek, öğrenci

Abstract

Objective: The study was conducted to determine the opinions of male students studying at university on spousal support at birth.

Method: The research is of descriptive type, and its universe is composed of male students studying at the Faculty of Health Sciences of a foundation university in the Black Sea Region. Data; It was collected from July-September 2020 using a questionnaire prepared by the researchers in line with the literature, but due to the Covid-19 pandemic and the distance education process, it was sent to students' e-mails and registered online.

Results: The average age of the students participating in the research is 21.87 ± 1.55 . Faculty of Health Sciences students participating in the study were 29.7% sports sciences, 24.1% nursing, 13.9% nutrition and dietetics, 11.6% child development and the remaining 20.7% audiology, health management, social work, physiotherapy. While 92.1% male students wanted to encourage their spouse at birth, 88.4% wanted to have skin contact with their baby, 90.7% wanted to hear the first cry of their baby, a similar rate could not be seen in their desire to participate in the birth preparation course with their spouse (67.9%). It has been determined that male students also have fear (30%) and panic regarding birth (31%).

Conclusion: It is recommended to organize seminars/interviews about childbirth preparation/pregnant information trainings in universities, to present professional instructive training video options, to provide booklets, brochures, and to take appropriate elective courses.

Key words: Birth, Spousal support, Male, Student

¹Arş. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi (Orcid no: 0000-0001-9451-4544)

Giriş

Doğum biyolojik, psikolojik ve kültürel süreçleri kapsayan doğal bir süreçtir ve bireyden bireye değişkenlik gösterir. Doğal ve özel olan bu süreçte, kadınlar heyecan, mutluluk, stres ve korku gibi olumlu ve olumsuz birçok duyguları deneyimleyebilmektedirler. Bilinmektedir ki, olumsuz doğum deneyimleri kadınların ruh sağlıklarını etkilemekle birlikte, üremeye ilişkin gelecek kararlarını da etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, kadınların olumlu doğum deneyimi yaşamaları hem fiziksel hem ruhsal sağlıkları yönünden oldukça önemlidir (1,2).

Yapılan çalışmalar ve yayınlanan rehberlerde kadınlara sağlanan sosyal desteğin doğum sürecinde algılanan olumlu duyguları artırdığı bildirilmiştir (3). Sosyal destek kaynaklarının en başında eş veya partner desteğinin geldiği ve daha etkili olduğu bilinmektedir. Özellikle de doğumda verilen eş desteğinin kadının ağrısını, stresini ve kontrol kaybını azalttığı, müdahaleli doğum oranlarını düşürdüğü, evlilik doyumunu, güven duygusunu ve bağlanmayı artırdığı, kadını daha güçlü hissettirdiği bildirilmektedir (3-5).

Nitekim, kadınlara sağlanan sosyal desteğin artmasını sağlayan Anne Dostu Hastane Modeli Ülkemizde de intrapartum bakım hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla uygulanmaya başlamıştır. Bu uygulama kapsamında, doğum sürecinde kadının yanında destekleyici ve bakım verici, istediği bir kişinin bulunması yer almaktadır ki çoğu gelişmiş ülkelerde bu kişiler eşler veya partnerlerdir (6). Eşlerin doğum sürecine katılma konusundaki davranış ve görüşleri, kültürel ve etnik çeşitli özelliklerden etkilenebilir (7). Ülkemizde yapılan tanımlayıcı nicel bir çalışmada kadınların % 74.5'i doğum sürecinde destek olacak birine ihtiyaç duyduğunu belirtirken; bu kişileri anneleri (%43.8), eşleri (%30.7), kardeşleri (%25.2) ve sağlık personeli (%10.2) olarak sıralamışlardır (8). Babalar ile yapılan nitel bir çalışmada, babaların çoğu (%85) eşinin yanında bulunmak istediğini ve eşlerine destek olmak istediklerini ifade etmişlerdir (9). Ancak, bilgi eksikliği, hastane prosedürleri gibi nedenlerle eşlerinin yanında olamadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, anne-baba ve yenidoğan iletişimini, gelişimini ve bağlanmasını olumlu etkileyecek eş desteği için sağlık profesyonellerinin babalara sağlayacakları destek son derece önemlidir.

Literatürde doğumda eş desteğini belirlemeye yönelik çalışmaların çoğunlukla kadınlar üzerinde yapıldığı görülmekle beraber, sınırlı sayıda eşler üzerinde yapılan çalışmalar da mevcuttur. Oysaki geleceğin baba adayı olan üniversite öğrencilerinin de bilinçli ebeveynler olmalarına katkı sağlamak amacıyla doğumda eş desteğine ilişkin farkındalık kazandırılması ve eş desteğinin sorgulanması sağlıklı ebeveynlik için de oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı türde yapıldı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Karadeniz Bölgesi'ndeki bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde eğitim gören 431 erkek öğrenci oluşturdu (N=431). Etki genişliklerine göre 1 serbestlik derecesinde $\alpha = 0.05$ ve $\beta = 0.20$ ile G-Power testi kullanılarak örneklem güç hesabı yapıldı. Evreni bilinen formüle göre en az 203 öğrenci olarak belirlendi. Araştırmanın örneklemi ise çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 215 öğrenci oluşturdu (n=215).

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Veriler; Temmuz-Eylül 2020 tarihlerinde, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan soru formu kullanılarak toplandı. 19 sorudan oluşan soru formu, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerini kapsarken, 2. bölüm ise doğumda eş desteğine ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Veriler, Covid-19 pandemisi ve uzaktan eğitim sürecinden dolayı belirlenen tarihlerde öğrencilerin e-maillerine gönderilerek online olarak toplandı. 250 erkek öğrenciye e-mail ile gönderilen anketlerden, 215 öğrenci çalışmaya gönüllü katılmayı kabul ederek anket mailine olumlu geri dönüş yaptı.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için araştırmanın yapılacağı kurumdan (25.06.2020 tarih, 57443978-730-652 sayılı) ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı izin alınarak, çalışma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Veriler, Stastical Package for Social Science (SPSS) 22.0 istatistiksel paket programı kullanılarak analiz edildi. Verilerin değerlendirilmesinde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.87 ± 1.55 (en düşük: 18- en yüksek: 27) yıldır. Tamamına yakını (%93) bekar olup, yarıdan fazlası (%56.3) en uzun yerleşim yeri olarak şehirde yaşamıştır. Öğrencilerin yarısı (%50.2) gelir durumlarının giderle eşit olduğunu belirtmiş, çoğunun (%72.1) çekirdek aile tipine sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Çalışmaya katılan Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin %29.7'si spor bilimleri, %24.1'i hemşirelik, %13.9'u beslenme ve diyetetik, %11.6'sı çocuk gelişimi ile geriye kalan %20.7'si odyoloji, sağlık yönetimi, sosyal hizmet, fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümlerinde eğitim görmektedir.

Değişkenler		n	%
Yaş (ort±SS) 21.87 ± 1.55 (en düşük:18- en yüksek:27)			
Sınıf	1.sınıf	40	18.6
	2.sınıf	56	26.05
	3.sınıf	73	33.95
	4.sınıf	46	21.4
Medeni durum	Bekar	200	93
	Evli	15	7
En uzun yaşadığı yerleşim yeri	Köy	27	12.6
	İlçe	66	30.7
	Şehir	122	56.7
Gelir durumu	Gelir giderden az	37	17.2
	Gelir giderle eşit	108	50.2
	Gelir giderinden fazla	70	32.6
Aile tipi	Çekirdek aile	155	72.1
	Geniş aile	60	27.9

Tablo 2. Öğrencilerin doğumda eş desteğine ilişkin görüşleri (n=215)

Değişkenler		n	%
Doğumda eşimi cesaretlendirmek isterim	Evet	198	92.1
	Hayır	2	0.9
	Kararsızım	15	7.0
Doğumda bebeğimle ten teması kurmak isterim	Evet	190	88.4
	Hayır	5	2.3
	Kararsızım	20	9.3
Bebeğimin ilk ağlayışını duymak isterim	Evet	195	90.7
	Hayır	6	2.8
	Kararsızım	14	6.5
Eşimin doğum sırasında yaşadıklarını anlamak isterim	Evet	180	83.7
	Hayır	5	2.3
	Kararsızım	30	14.0
Doğumda eşimin elini tutmak isterim	Evet	186	86.5
	Hayır	4	1.9
	Kararsızım	25	11.6

Erkek öğrencilerin %53.5'i sanal ortamda doğum eylemini izlediğini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%92.1) doğumda eşini cesaretlendirmek, (%90.7) bebeğinin ilk ağlayışını duymak, (%88.4) doğumda bebeğiyle ten teması kurmak ve (%86.5) doğumda eşinin elini tutmak istediğini ifade etmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin tamamına yakını (%97.7) gebelikte eş desteğinin önemli olduğunu ve yarıdan fazlası (%65.1) gebeliğin sadece kadınların geçirdiği bir süreç olmadığını bildirmiştir. Bununla beraber, öğrencilerin %93'ü gebelikte eşlerinin doğuma ilişkin eğitim almalarını destekleyeceklerini ve %67.9'u da gebelikte eşyle beraber kendisinin de doğuma hazırlık kursuna katılmak istediğini ifade etmiştir. Büyük çoğunluğu (%83.7) da gebelikte eşinden destek gören kadınların lohusalık dönemlerinin daha kolay geçeceğini belirtmiştir. Erkek öğrencilerin yarısı (%53.5) doğum eylemini sanal ortamda izlediklerini belirtirken, izlemeyenler ise panik oluru (%31), korkarım (%30), heyecanlanırım (%32), kadını ağrı çekerken görmek istemem (%27), ilgi çekici değil (%7) gibi çoklu yanıtlar vermişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin gebelikte eş desteğine ilişkin görüşleri (n=215)			
Değişkenler		n	%
Gebelik sadece kadınların geçirdiği bir süreçtir	Evet	65	30.2
	Hayır	140	65.1
	Kararsızım	10	4.7
Gebelikte eşimin doğuma ilişkin eğitim almasını desteklerim	Evet	200	93.0
	Hayır	4	1.9
	Kararsızım	11	5.1
Gebelikte eş desteği önemlidir	Evet	210	97.7
	Hayır	3	1.4
	Kararsızım	2	0.9
Gebelikte eşinden destek gören kadınların lohusalık dönemi daha kolaydır	Evet	180	83.7
	Hayır	6	2.8
	Kararsızım	29	13.5
Gebelikte eşimle beraber ben de doğuma hazırlık kursuna katılmak isterim	Evet	146	67.9
	Hayır	29	13.5
	Kararsızım	40	18.6
Doğum eylemini sanal ortamda izleme durumu	İzleyenler	115	53.5
	İzlemeyenler	100	46.5

Tartışma

Doğumda eşin desteği kadının doğum deneyimini daha konforlu kılmaktadır. Bununla birlikte, doğumda eş desteği, doğumda ağrı kesici kullanmayı azaltan ve doğum süresini kısaltan bir faktör olarak da bilinmektedir (3, 4, 10). Literatürde yapılan çalışmalarda da kadınların yarısından fazlasının eşlerini doğumda yanlarında görmek istedikleri bildirilmiştir (10). Karaçam ve Karatepe (2020)'nin babaların doğum eylemine katılma konusundaki görüşlerini belirledikleri nitel çalışmalarında, babaların çoğunun (%85) doğumda eşlerinin yanında bulunmak istedikleri saptanmıştır (9). Duru (2014) tarafından yapılan nicel çalışmada da babaların çoğunun (%72) doğumda eşlerine destek olmak istedikleri bildirilmiştir (11). Johansson ve ark.'nın (2015) sekiz çalışmayı kapsayan meta-analiz çalışmasında benzer olarak babaların eşlerinin doğuma katılmak ve destek olmak istedikleri belirtilmiştir. Ayrıca meta analiz çalışmasında eşlerin, doğumu zorlukları olan ve hazırlık gerektiren bir durum olarak tanımladıkları da bildirilmiştir (12). Türkiye'de Bilgin'in (2020) üniversite öğrencileri ile yaptığı nitel bir çalışmada erkek öğrencilerin doğuma ilişkin ifadelerine yer verilmiştir; "bir insanın bu dünyaya geldiğine şahit olmak, o ana tanıklık etmek kadar, doğum kadar mucizevi bir şey daha olduğunu sanmıyorum", başka bir erkek öğrenci

ise "Doğum deyince, yardıma muhtaç, sevgi ve şefkat bekleyen minik bir beden geliyor aklıma" (13).

Literatürdeki çalışmalarla paralel olarak, bu çalışmada da erkek öğrencilerin büyük çoğunluğu doğumda eş desteğinin önemli olduğunu belirtmiş; %90,7'si bebeğinin ilk ağlayışını duymak, %92,1'i doğumda eşini cesaretlendirmek, %88,4'ü doğumda bebeğiyle ten teması kurmak ve %86,5'i doğumda eşinin elini tutmak istediğini ifade etmiştir. Nitekim anne-baba ve yenidoğan iletişimini -gelişimini olumlu etkileyecek eş desteği için sağlık profesyonellerinin babalara sağlayacakları destek son derece önemlidir.

Eş desteğinin sadece doğum esnasında değil gebelik sürecinde de hem maternal hem prenatal sonuçların iyileştirilmesi açısından önemli olduğu bilinmektedir. Eş desteğinin yaşam kalitesini yükselttiği, annelik rolüne uyum sürecini olumlu etkilediği, anneye güvende hissettirdiği, gebelik komplikasyonlarını azalttığı yapılan çalışmalarla rapor edilmiştir (4,14). Dolayısıyla, babalık rolüne de uyumu kolaylaştıracağından baba adayının eşleri ile kaliteli zaman geçirmesi, doğuma hazırlık eğitimlerine katılması önerilmektedir. Literatürde, doğuma hazırlık eğitim kurslarına katılmış baba adaylarının eşlerine daha bilinçli destek oldukları, eşlerinin de kendilerine

daha güvendikleri bildirilmiştir (10,15,16). Bu çalışmada da öğrencilerin %97,7'si gebelikte eş desteğinin önemli olduğunu, %93'ü gebelikte eşlerinin doğuma ilişkin eğitim almalarını destekleyeceklerini ve %67,9'u da gebelikte eşle beraber kendisinin de doğuma hazırlık kursuna katılmak istediğini ifade etmiştir. Karadeniz bölgesinde bir devlet hastanesindeki 400 baba ile yapılan tanımlayıcı bir çalışmada, erkeklerin %54,1'i doğum sürecine ilişkin hiç bilgi almadığını saptanmış olup, eğitim durumu ile ilişkili bulunmuştur. Eğitim durumunun artması ile erkeklerin eşle birlikte kontrollere daha fazla gittiği, bebek bakımı ve gebelik sürecinde eşlere daha fazla destek oldukları ve eşle bu sürecin daha fazla paylaşıldığı bildirilmiştir (17). Buna göre de üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışmada erkekler üzerinde eş desteğine ilişkin farkındalık kazandırmak da aile sağlığı ve toplum sağlığı açısından oldukça kıymetlidir.

Çalışmamızda erkek öğrencilerin yarısı (%53,5) doğum eylemini sanal ortamda izlediklerini belirtirken, izlemeyenler ise panik olurum (%31), korkarım (%30), heyecanlanırım (%32), kadını ağrı çekerken görmek istemem (%27), ilgi çekici değil (%7) gibi çoklu yanıtlar vermişlerdir. Avcı ve ark'nın (2020) ilk kez vajinal doğum gören erkek hemşirelik öğrenciler ile yaptıkları nitel bir çalışmada da benzer olarak, öğrencilerin doğum eylemini izlerken genellikle korku, stres, üzüntü ve mutluluk gibi duyguları bir arada yaşadıkları bildirilmiştir. Ayrıca, erkeklerin doğum eylemini izledikten sonra tamamına yakını eşine destek olmak amacıyla doğuma girmek istediğini belirtirken, sadece 2 öğrenci eşinin acı çektiğini görmeye dayanamayacağından ileride eşinin doğumuna girmek istemediğini ifade etmiştir (18).

Sonuç ve Öneriler

Erkek öğrencilerin çoğu doğum sürecinde eşinin yanında olmak, bebeğiyle ten teması kurmak, bebeğinin ilk ağlamasını duymak isterken, aynı istek/oran eşi ile beraber doğuma hazırlık kursuna katılım isteğinde görülmemiştir. Erkek öğrencilerin de doğuma ilişkin korku ve paniklerinin olduğu, bu doğrultuda doğuma hazırlık/gebe bilgilendirme eğitimlerine ilişkin kendilerine kitapçık, broşür verilmesi, üniversitelerde bu konuda seminerler/söyleşiler düzenlenmesi, profesyonel öğretici eğitim video seçeneklerinin sunulması, uygun olan seçmeli derslerine konu olarak alınması önerilmektedir.

İletişim: Arş. Gör. Dr. Şükran Başgöl
E-Posta: sukranbasgol@gmail.com

Kaynaklar

1. Poh HL, Koh SSL, Seow HCL, He HG. First-time fathers' experiences and needs during pregnancy and childbirth: A descriptive qualitative study. *Midwifery* 2014;30(6):779-787.
2. Kaçar N, Yazıcı S. Ebe Tarafından Verilen Sürekli Doğum Desteğinin Mesleki ve Obstetrik Sonuçlara Etkisi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2020;3(3):214-224.
3. Akin B, Saydam BK. Algılanan Doğum Ağrısının Azaltılmasına Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Doğum Dansı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2017;6(3):218-224.
4. Hodnett ED. Pain and women's satisfaction with the experience of childbirth: a systematic review. *Am J Obstet Gynecol.* 2002;186:160-72.
5. Yurdakul M, Aydın BM, Alıcı D. Gebelikte eş desteği algısı ölçeği'nin (GEDAÖ) geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları. *HEAD* 2020;17(3):258-66.
6. Glover V, Capron L. Prenatal parenting, *Current Opinion in Psychology* 2017;15(1): 66-70.
7. Draper H, Ives J. Men's involvement in antenatal care and labour: Rethinking a medical model. *Midwifery* 2013;29(7):723-729.
8. Timur S, Şahin NH. Kadınların doğumda sosyal destek tercihleri ve deneyimleri, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2010;12(1):29-40.
9. Karaçam Z, Karatepe E. Babaların Doğum Eylemine Katılma Konusundaki Görüşleri ve Gereksinimleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2020;7(3):360-366.
10. Şahin HN, Soypak F. Erken lohusalık süresinde kadınların algıladıkları eş desteği. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni* 2010;41(4):187-193.
11. Duru Y. Anne ve Babaların Doğum Eylemindeki Eş Desteğine İlişkin Görüşleri, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2014.
12. Johansson M, Fenwick J, Premberg A. A meta-synthesis of fathers' experiences of their partner's labour and the birth of their baby. *Midwifery* 2015;31(1):9-18.
13. Bilgin N. Hemşirelik Öğrencilerinin Doğuma İlişkin Algıları: Nitel Bir Çalışma. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2020;10(3):348-356.
14. Gül B, Riyaz MA, Batool N, Yasmin H, Riaz MN. Social support and health related quality of life among pregnant women. *J Pak Med Assoc* 2018;68(6):872-5.
15. Izudi J, Akwang DG, McCoy SI, Bajunirwe F, Kadengye DT. Effect of health education on birth preparedness and complication readiness on the use of maternal health services: A propensity score-matched analysis. *Midwifery* 2019;78:78-84.
16. Serçekuş P, Başkale H. Effects of antenatal education on fear of childbirth, maternal self-efficacy and parental attachment. *Midwifery* 2016;34:166-172.
17. Özcan H. Babalar ve Gebelik Süreci. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni* 2018;49(1):72-76.
18. Avcı SÇ, Işık G, Cetişli NE. İlk kez vajinal doğum gören erkek hemşirelik öğrencilerinin deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları* 2020; 3(3):235-243.